

אזרחי מה'ד תשובה אזרחי וכו' דעת הרמב"ם בשורש הי'ד פ"ה וע"כ ה"ז כענין זה פ"ל להירושלמי דגם אזרחי עשה תשובה אזרחי ככה' וכן בשאר לאוי' התורה דלוקין על הלאוין ענשם הוא והזכרה התורה לטובתן בלשון לאוין דלאזרחי עשה ליכא מלקות והטעם כדאזרחי תשובה דאזרחי דומה לחסימה דנאמר בלשון לאו [ועשה' במחל'ה הפ"ה דכ' כוונה אחרי' דבריר היחשלאמי ואולם עקמויות הדברים מורין דפ"ל להירושלמי דלאזרחי העשה' כפי' אזרחי וכלאמי רק להעיר]:

מערכת א-ח

כ"ד מא) אחשביה. הנה נא סברא דאחשבי' היא סברא טועה לרוב מקומות ורגילה בפי הלומדים. ע"כ ראינו לקבץ מקומות' הטועים לי ואלה הנה:

(א) בשבועות (דף ק"ד ע"א) דייק ר' מרי דנבילה מיקריא רחוי' לאכילה ואין האר' דאיסורא מסלק ממנה שם אוכל מהא דמן קונס אשתי נהגית לי אס אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקלים ורמשים הרי אשתי אסורה לו ודמי הש"ס הכי השתא הכס כיון דמעיקרא אכיל והדר אישכב' ע"י חשבוני' אחשבי' (כבר התקיימה מחלה באכילתו) כ' ומוכח לכאורה דר' מרי לית לי' סברא דאחשבי' וכלאמי רק להעיר:

(ב) בחולין (דף ק"ב ע"א) חק הכס הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את האלב וגמטו חייב בשלמא הקפה את הדם ואכלו כיון דאקפ' אחשבוני' אחשבי' כ'. ואולם שם יש לפרש עוד פירושים אחרים דאין הסוגיה על סברא דאחשבי' דעלמא ע' אהון דאורייתא כלל ד' אות ב':

(ג) בחולין (דף קכ"א ע"א) ר' יהודה אומר האלל המוטעם (אלל הייט בגר שפלטו סבין ששמשפיעין את הבהמה פעמים שהסבין פלט מן הבשר אלל העור ואם כינם את האלל הזה ואשפ' יחד) אם יש כוית במקום אחד חייבין עליו (מקום נבילה בין שאוכלו בין שטעם בו וכנס למקדש) וא"ר הווא הוא שכינס וברש"י והוא שכינסו דאחשבי' וגלי דעמי' דלא בסלי' מעיקרא אבל מתכנס מאליו או ע"י מיעוקא שלא במחשבתו לא פליג ר' יהודה (אחשבי' דהאס (דף ק"ז ע"ב) דפ"ל דלא הוי נבילה) דליהוי נבילה עכ"ל. וע"כ בתוס' ד"ה והוא שהקפו על פירש"י דפי' דחייבין עליו הייט בין שאוכלו בין שטעם בו וכנס למקדש והקפו דבאכלו ל"ל כיטם הא אחשבי' באכילה נופא ואין לך כיטם גדול מזה עשה' ושכ"פ מוכח דעת רש"י דלרב הווא לא תשיבא האכילה אחשבי' דאחרי' אדרבה משום דלא תשוב אכילה ולית ב' איסורא מעיה הוא דאכלו ולא ה' כוונתו להחשיבו באכילתו ורק אם כינסו ואשפ' מעיקרא דכינסו ודא' דאחשבוני' אחשבי' וגלי דעמי' דתשוב הוא אלל או הוא דמתחייב אם אכלו אחרי' וידובר בזה במה שיטא א"ה. ועוד יש לרדק לכאורה מדברי רש"י אלה דא' אחשבי' דכינסו תהי רק מפאת דאחרי' דגלי דעמי' דמעיקרא נמי לא בסולי' בסלי' ולא נחבטל מעולם משא"כ אילו ה' הכיטם מדרק דבשעת הכיטם הוא דנמלק' להיותו תשוב בעיניו ומשה' כינסו אז לא ה' האחשבי' הוה מוטעל לעשות נבילה אחרי' אשר כבר פקע מיני' השם נבילה ע"י פליטת הסבין והביטול דמעיקרא וכלאמי רק להעיר:

(ד) בקידושין (דף ח' ע"א) לעולם דלא שוי (החפץ היתון לכהן בפדיון הבן ה' סלעים) וכגון דקיבל כהן עליו וכהא דרב כהא שקיל סודרא בפדיון הבן אחר לדידי מוי לי ה' סלעים (אני עס אותו לעצמי ואקבלו כק) א"ר אשי לא אמן אלא כגון רב כהנא דגברא רבא הוא ומיבעי לי' סודרא אריש' אבל כ"ע לא (אדם אחר איט יכול להחשיב חפץ פחות ביותר דאחרי' בטלה דעתו) כ' הנה גם האי לדידי מוי לי' הוא סברא דאחשבי' וכמוכח וכבר הובאה גמ' זאת באחרונים:

(ה) בבבבב (דף מ"ב ע"א) אחר דעת הבאה בכיפיון ברכות במ"מ ופריך מהא דאמר שמואל לחמניות מערבין בהן ומכריזין

יש אשר כי קדוש א"י ד מקדשכם להויר כ"ד על ק' והכי ליכא סובא כח"כ ליטא דמלמד שהג"ד מוהר"ן על ק' וקאי רק אענין כק' דריה וכלאמי רק להעיר [וע"כ בספרי עקב פה"כ ולעבדו בכל לבבכם ראב"י אומר הרי זו אזרחי לכהנים שלא יא' לבס מהירא בשעת עבודה ע"כ ואולם שם הוא ג"כ איסור עשה וכדאמר שלא יא' לבס מהירא כ' ואינו מ"מ ואמנם לפמ"ס באתון דאורייתא כלל כ"ג ובלקח טוב כלל ה' והארכתי בזה עוד בחידושי במ"א דמתקנת שלא לשמה בקדשים עיקר החסא במה שחבר מתקנת לשון דאמ"ג דגם סתמא כק' בקדשים היינו רק משום דסתמא לשון קאי משא"כ כמתקנת שלא לשמו הרי עיקר איטו מן הסתם ולשון קאי שהרי אדרבה מתקנת שלא לשמו וא"כ הרי איטו עומד לשמו וע"כ טוב פסול מפאת חסרון המתקנת לשמו עשה' א"כ ה"ז האי ולעבדו וגו' הוא מ"מ לתקן לשמו אלא דנקט שלא יא' לבס מהירא כ' והייט משום דאם מתקנת מתקנת שלא לשמו הוא עיקר את הלשון אבל טעם החיוב הרי הוא מ"מ דמתקנת לשמו ודוק הייב ואולם לפמ"ס במ"א עוד בחידושי דא"י ולעבדו בכל לבבכם וגו' דראב"י ה"ל רק לכאורה דל"ל בלחמא האי עשה דולעבדו בכל לבבכם הא כבר כתי' לאו דלא יתקב' המתקנות האסורות בקדשים וכמוכח בזה"ס (דף כ"ט ע"ב) וכלאמי' במ"א דמלא יתקב' יש ללמוד רק מתקנת שלא לשמה משא"כ מולעבדו בכל לבבכם ולמוד גם מתקנת לשמה ושלא לשמה דכחבו ליה לעבד בכל לב ואם מתקנת גם שלא לשמה או אין זה עבודה בכל לב רק במקל' לב כיון שכלב חושב גם שלא לשמה והארכתי בזה במ"א ולפי' היכא דחושב לשמה ושלא לשמה נראה לכאורה שפיר דהי' מתקנת השלא לשמה איסור בעלם כיון שאין כחן חסרון הלשמה שהרי חושב בלחמא גם לשמה וע"כ דמתקנת השלא לשמה הוא איסור בעלם ודוק ואמנם גם ז"א דגם ככה"ג אינו איסור רק ביטול מצוה עשה' דעבודה ככל' לב וכמוכח וא"כ מוכח גם מכאן לכאורה דשייך לי' אזרחי על מ"מ ואמנם ראי' גמורה אינה כיון דסוף סוף המוטעם בשטל כחן אז שוא"כ שלא יא' הלב מהירא כ' לן שפיר ישל כ' לי' אזרחי בלי' חמשים ואין ראי' מכאן אמי' גמורה דק"ע וכלאמי רק להעיר]:

וע"כ כחוטות (דף ע"ב ע"א) ופרש את ראש האשה תחא דבי ר' ישמעאל אזרחי לבטל ישראל שלא ילאו בפריש ראש ואולם גם שם הוא לא הבחרי' ע"כ וסבין. [וע"כ לשון אזרחי על להבחרי' בירושלמי בילה פ"ב ה"א ברס כח"ד באלט יתנה השבת עומדין באלט ומוהירין באלט ע"כ דקאי אקרא דלח אשר תאש' אש וגו' דהכונה את אשר תרט' לאשת אש עתה בחול ולא בשבת וה"ל להבחרי' וק"י לי' הירושלמי אזרחי עשה' בק"ע ועמ"ס שער האפיק וביטול בשבת. וע"כ לשון רש"י כרה (דף כ"ז ע"א) דהי' דקאכיל מינה דכ' ותרומה סמחה בראיה' לשהור כ' וע"כ בגליון הגרסא ז"ל דתמה דהא רק לאו הבא מכלל עשה' כמבואר ביכמות (דף ע"ג ע"ב). והנה כבר הבאנו כמה דוכתי בלשון חמשים דק"י ללא הבא מכלל עשה' אזרחי וכ"ל]:

ודנה מלאמי עוד בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"א ח"ל אזרחי לתקלל אביו ואמו מינין איש אמו ואביו תיראו טעם (מיתה) וברת (בלא התראה) מינין ומקלל אביו ואמו מות יומת ואומר כי כל אשר יעשה מכל הטענות האל ונכרתו עכ"ל הירושלמי. ונראה משמיות הלשון דפ"ל להירושלמי דלאזרחי עשה' שמה אזרחי וכדאמר דאש אמו ואביו תיראו כוי אזרחי למקלל ו"ל דפ"ל דק' למלקות בעי' לאו משא"כ מקלל אריא דאש לוקה [אפי' לדין דה"ל לאו שניתן לאזרחי מיתה כד'] ונריך האזרחי רק לשונם מיתה דלא ענש א"כ הויר וטף העונש מיתה מפירש בל"ה ע"כ פ"ל דכנה"ג גם אזרחי עשה' תשובה אזרחי וכענין זה בתוס' סנהדרין (דף פ"ה ע"א) דהי' הא דכתב' אהא דליף הכס אזרחי למכה אביו מק"ו ח"ל ואמ"ג דאין מוהירין מה"ד הי' להלקותו עכ"ל והכוונה דגם שם מלקות ליכא מטעם הא"ל ושונם המיתה מפרש בל"ה ונריך האזרחי רק מפאת דלא ענש א"כ הויר ולא ללקות מל האזרחי עלמה וע"כ ככה"ג גם